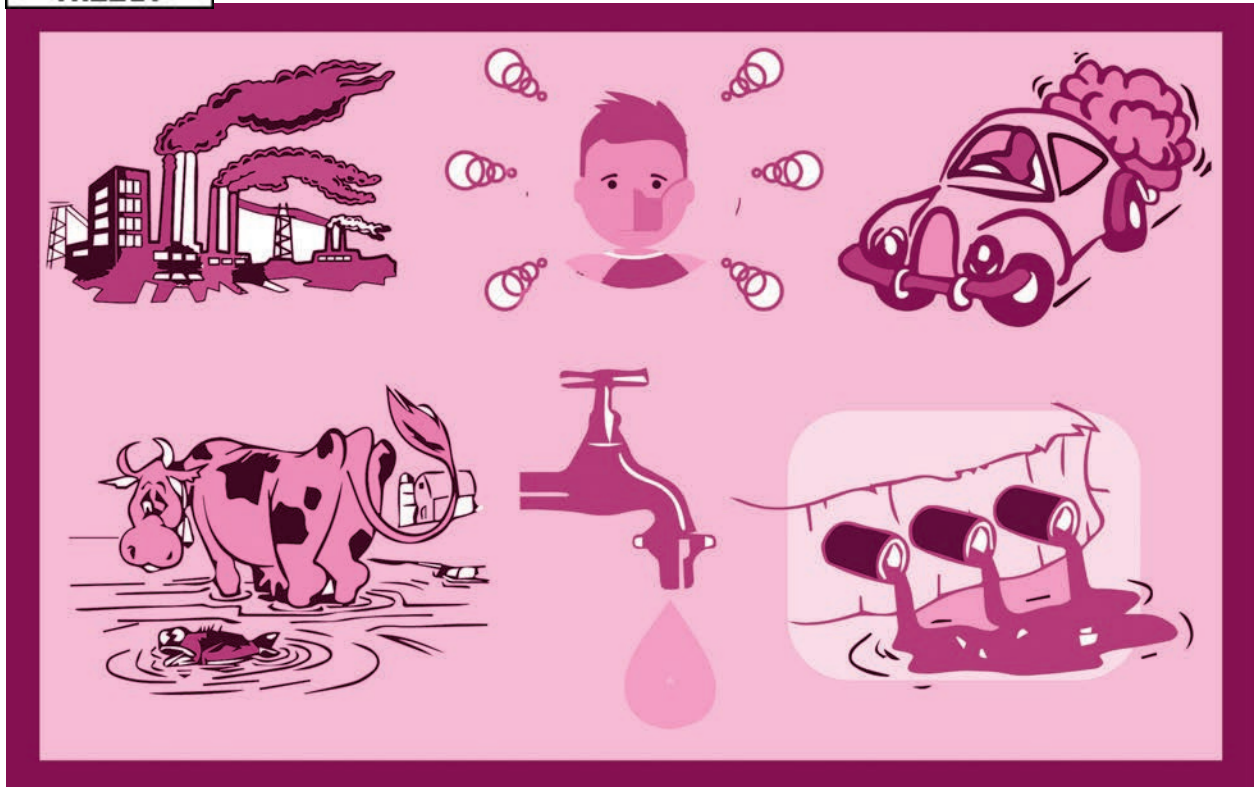

۲. ماحول

ٻُڌو. پڙهو. سمجھو ۽ عمل ۾ آڻيو.

ڳوٺن ۾ روزگار جا وسيلَ پورا ميسر نه هوندا آهن. ڳوٺن جا رهواسي ان ڪري پنهنجي آجيوڪا لاءِ شهرن ڏانهن ويندا آهن. کين اُتي ڪنهن ننڍي وڏي ڪارخاني يا ڪنهن آفيس ۾ نوڪري ملي ويندي آهي. ڪي ڳوٺاڻا وري مزوري ڪري يا هٿ گاڏي هلائي، شيون وڪڻي پنهنجو پيٽ پالڻ ٿا. شهرن جي آدمشماري وڌندي رهي ٿي ۽ اُهي وڌيڪَ ڳٽيل ٻُڄندا وڃن ٿا. ڳوٺن جي هوا سُڌ، وڻندڙ ۽ صحت بخش هوندي آهي. شهرن ۾ تازي هوا مُشڪل ملندي آهي، انڪري شهري ماڻهو اڪثر بيمارين ۾ مبتلا هوندا آهن.

شهرن جي صاف هوا کي جيڪي عناصر خراب ڪن ٿا، اُهي آهن:

- ڪارخانن مان نڪرندڙ دونهون ۽ زهريليون گئسون.

- بَسين، موٽر گاڏين ۽ ٻين واهڻن جو دونهون.

- آمدرفت سبب ڦهلجندڙ مٽي ۽ اڏامندڙ دڙ.

اڪثر ڏٺو ويو آهي ته شهرن جي پسگردائيءَ ۾ ڪيترائي ڪارخانا هوندا آهن، جن جو دونهون رات ڏينهن هوا کي خراب ڪندو رهي ٿو. ان کانسواءِ ڪارخانن مان نڪرندڙ ڪيميائي پدارتن سبب ٿيل گندو پاڻي، جنهن به نديءَ يا نالي ۾ پوندو آهي، انهن جو پاڻي به خراب ٿي پوندو

آهي. اُهو پاڻي پيئڻ ته پري، پر ٻين ڪمن لاءِ به ڪارگر نه هوندو آهي. اُهو پاڻي بَدبوءَ ڦهلائي هئا
 ڪي خراب ڪندو آهي.

اڄ هر شهر ۾ موٽر ڪارون، موٽر سائڪلون، اسڪوٽر ۽ آٽورڪشائون پڻ وڌنديون رهن ٿيون. انهن
 واهڻن جي دونهين ڪري به وايو منڊل اُشد بڻجي ٿو.

شهرن ۾ اهڙو ڪو رستو مشڪل ملندو، جتي آمدرفت سبب دونهين سان گڏ مٽي نه اڏامندي
 هجي. اها مٽي ۽ دَر گهرن، دوڪاندارن چاهي راهگيرن لاءِ نقصانڪار ٿئي ٿي.

هوا جي اُشدتا سبب شهري ماڻهن جي تندرستي بگڙجي ٿي. اِهوئي ڪارڻ آهي جو اڄ جي شهري
 وِٽاورڻ ۾ زڪام، ڪنگهه، سِڪو ۽ ٽي.بيءَ جهڙيون بيماريون عام بڻجي پيون آهن.

ڀارت سرڪار طرفان وايومنڊل کي شد رڪڻ لاءِ الڳ وڀاڳ قائم ڪيل آهي. ڪارخانن واري ايراضي
 شهر کان ٻاهر مقرر ڪئي ويئي آهي.

هيٺ ڄاڻايل اپاءَ عمل ۾ آڻڻ سان شهري ماحول کي ڪي قدر شد رڪي سگهجي ٿو.

هر شهر ۾ جڳهه جڳهه تي وڻ پوکيا وڃن، جيئن هوا صاف ٿيندي رهي. ڪارخانن جو ڪيميائي
 پڌارتن وارو پاڻي ندين، نالن ۾ شڌيڪرڻ ڪريا ڪرڻ کانپوءِ ئي ڇڏڻ گهرجي. رستا سٺا ۽ ويڪرا هئڻ
 گهرجن ته جيئن مٽي گهٽ، اڏامي. موٽر واهڻ گهٽ ۾ گهٽ دونهون ڦهلائين، ان لاءِ انهن جي وقت
 به وقت چڪاس ڪرڻ گهرجي.

نوان لفظ:

وايومنڊل = وِٽاورڻ، ماحول	آجيوڪا = روزي روٽي	وسيلا = ساڌن،
عناصر = جُزا	ڪارگر = ڪمائتو	پسگردائي = آس پاس.
مُبتلا = قاتل (ورتل)	شڌيڪرڻ = صاف ڪرڻ.	

سوال ۱: هيٺين سوالن جا ٿوري ۾ جواب لکو:-

- (۱) ڳوٺن جا رهواسي شهرن ڏانهن ڇو ٿا وڃڻ چاهين؟
- (۲) ڳوٺن جي آبهوا ڪهڙي هوندي آهي؟
- (۳) شهر وڌيڪ ڳتيل ڇو ٿا بڻجدا وڃن؟
- (۴) وڻن پوکڻ مان ڪهڙا فائدا آهن؟
- (۵) شهرن جي آبهوا خراب ڇو ٿئي ٿي؟
- (۶) ماحول کي شد ڪرڻ لاءِ ڪهڙا اپاءَ ٻڌايا ويا آهن؟

سوال ۲: هيٺين جا ضد لکو: -

شد، بدبوءِ، ويڪرا، نقصان

سوال ۳: هيٺين جون صفتون ٺاهيو:

صحت، زهر، شهر، تندرستي،

هدايت: ماستر شاگردن کي ٻڌائيندو ته صحتمند زندگيءَ لاءِ ڇا ڇا ضروري آهي.
مشغولي: توهان پنهنجي ماحول کي صاف سترو رکڻ لاءِ ڪهڙا اپاءَ وٺندا؟ لکو.

پورڪ آڀياس

(۱) مثال موجب خاڪو پورو ڪريو.

جملو	صحيح	غلط
مثال:- وڻ ٻوٽا شهر جا ڦٽڻ آهن.	✓	×
۱. واهڻ جي وقت به وقت ديڪه - پال ڪرڻ گهرجي.		
۲. ندين جي ڪنارن تي واهڻ ڏوٽڻ گهرجن.		
۳. واهڻ جي غلاظتن جو آنداز PUC (Pollution under controll) دواران چڪاس ڪرائڻ گهرجي.		
۴. جهنگلن کي ناس ڪرڻ سان برسات پوي ٿي.		
۵. ڪارخاني وارن کي پنهنجي پسگردائيءَ ۾ وڻ پوکڻ گهرجن.		
۶. کاڌي رڌڻ لاءِ ڪانيون نه ٻارڻ گهرجن.		
۷. ٽرئفڪ سگنلن تي واهڻ کي چالو ڪري نه رکڻ گهرجي.		
۸. هوا جي غلاظتن سبب ڪالرا جي بيماري ٿئي ٿي.		

(۲) سبق مان اهڙا پنج سنڌي لفظ ٻولهي لکو، جيڪي هندي ڀاشا ۾ به ساڳيا لفظ ڪم آڻجن ٿا.

مثال :- شد، هوا....

(۳) گوڙ شور - آواز جي غليظائيءَ بابت پنج - ست جُملا لکو.

فعل اُهو لفظ آهي. جنهن مان هئڻ، ڪرڻ، سهڻ يا ٿيڻ جي معنيٰ نڪري. فعل کانسواءِ جملو ڪابه معنيٰ نه ڏيکاري سگهندو آهي.

(۱) مثال طور:- نانڪ انب ڪاٽي ٿو.

هن ست ۾ فعل آهي ڪاٽي ٿو. اهو فعل ڪاٽڻ جو ڪم ٻڌائي ٿو.

(۲) جمنا خط لکيو. (هن ست مان ڪرڻ جي معنيٰ نڪري ٿي.)

هن ست ۾ فعل آهي لکيو. اهو فعل لکڻ جو ڪم ٻڌائي ٿو.

هيٺ ڏنل جملن مان فعل چونڊي لکو:-

(۱) جادوگر کيل ڏيکاري ٿو.

(۲) رام ممبئي گهمڻ ويندو.

(۳) شڪاريءَ شينهن ماريو.

(۴) سنيٽا ڏاڙهون خريد ڪيا.

(۵) هرڻي ڊوڙي ٿي.

(۶) نيٽا زيتون کاڌو.

(۷) چوڪريءَ سبق پڙهيو.

ڀاڻ ڪريان - ڀاڻ سڪان

’دوراندیش‘ لفظ ۾ سمايل اکرن مان ڪيترائي نوان لفظ ٺهي سگهن ٿا. اهڙا نوان لفظ ڪم آڻي

هيٺيان خال ڀريو.

مثال: بيمار ٿيڻ تي ڊاڪٽر مريض کي دوا ڏيندو آهي.

(۱) راجيش جو ڪرڪيٽ ----- ۾ شوق آهي.

(۲) ----- تي کڙڪو ٻڌي مان تڪڙو ويس.

(۳) وقت نه وڃاءِ اسڪول ۾ ----- ٿي ويندو.

(۴) جهڙو ----- تهڙو من.

(۵) اسانجي ----- جو نالو پارت آهي.

(۶) اسانکي هميشه پنهنجي ديش جو ----- وڌائڻ گهرجي.

(۷) ٽي.وي. ريڊيو، سنيما گهر ----- جا وسيل آهن.

(۸) تيز برسات سبب فوت بال جي راند ----- ڪئي ويئي.

(۹) ٻُڌاپي ۾ رما ٻائيءَ جي ----- گهٽجي ويئي.

(۱۰) ٻُڌاپي ۾ ----- سفيد ٿي ويندا آهن.